Hatodik évfolyam. 3. szám. Székely-Udvarhely, 1900. január 21.

SZÉKELY-UDVARHELY

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.

UDVARHELYVÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA, AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE, AZ UDVARHELYMEGYEI ÁLTALÁNOS TANÍTÓ-EGYESÜLET ÉS AZ UDVARHELYMEGYEI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI DÍJAK: Egész évre 8 kor. Félévre 4 kor. Negyed évre 2 kor. Papok, tanítók, gazdasági egyleti tagok és közs. előljáróinak egészévre 6 kor., a tanító-egyleti tagoknak, közs. és körjegyőknek 5 kor. — Egy példány ára 10 fillér. Megjelen hetenkint egyszer: vasárnap.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

BETEGH PÁL.

Hirdetési díjak: 100 szóig minden szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér; megjelenik: ☐ egy alkalommal 6 fillér, többszöri közlésnél 4 filléret számítottunk. — Bélyegdíj külön 60 fillér. Nyilttér sora 1 kor. Hirdetés és nyilttér ügye előre fizetendő. — Hirdetéseket a lap megjelenése előtegad minden hirdetési iroda. —

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utcza), hova minden e lapot érdekló közlemények, előfizetések és hirdetések intézendők. — Kéziratok nem adatnak vissza.

Az uj rend.

— jan. 19.

Uj év napja óta, a mikor az uj büntető perrendtartás életbe lépett, az uj szellem friss fuvallata járja át igazságszolgáltatásunk csarnokait. Azt az intézmányt, mely a külföld legtöbb államaiban már régóta ki van próbálva, mint a büntető igazságszolgáltatás uj rendjének fegyőbb reform alkotását, végre Magyarországnak is megadta a kodifikálók bölcsessége. A hivatalos birák egyeduralma megszűnik és a független polgár is megjelenik Themis házában, hogy legjobb tudása és belátása szerint igazságot mondjon büntettel vádolt polgártársaról.

Az esküdtek hatáskóre eddig tudatlevően csak a saitó utjan elkövetett bűncselekményekre terjedt ki, mig most minden más szóbeszóbeli bűncselekményről fognak itélni, melyeknek büntetése halál, életfogytig tartó vagy öt esztendőnél hosszabb szabadságvesztés. Mig azonfelül a saitó-esküdtszékek csak a királyi táblák székhelyein voltak szervezve, most valamennyi törvényszék mellett lesz esküdtszék.

A törvénynek gondja volt rá, hogy az esküdtbiró szolgálat teljesítését ne bizza akármilyen polgárra, hanem azt bizonyos jogi és politikai szempontokból megállapitott kvalifikáczióz fűzte, úgy minden polgárról, akit az esküdtek lajstromába felvesznek megkívánják a magyar honosságot, a huszonhatodik életév betöltését és az ország törvénykezési nyelvének, a magyar nyelvnek legalább is megértését.

Minthogy pedig ama polgárok, kik a legnagyobb nyomorban vannak és a megélhetés gondjaival küzködnek, rendszerint csak kisfokú képzettségre tehetnek szert, a törvény az esküdt, képességet legalább husz korona egyenes adó évenkénti fizetéséhez köti. E vagyoni czenzus hanyatlása pedig bizonyos értelmi czenzus (például tanári, ügyvédi, orvosi diploma, érettségi bizonyiványi) kivántatik meg.

Abból a nagy tömegből, mely a törvényben megállapitott kellékek alapján fölvételtik az esküdtek lajstromába, az egyes birái törvényszékek-nél összerülő bizottság kiválogatja a képesség és megbizhatóság szempontjából a legalkalmasabbakat és besorozza őket az évi lajstromba.

Mig a saitó-esküdteket minden egyes ügy tárgyalására külön-külön idézték meg, czentel behivás egy egész ülésszakra fog kiterjedni. Egy esztendőben minden törvényszéknél átlag háromnégy ilyen, körülbelül két hétig tartó ülésszak lesz, amelyben egymásután tárgyaljak le mindamaz ügyeket, melyekben a vád ala helyezés már az ülésnek megkezdése előtt történt. Minden ilyen ülésszakra pedig a fönt emlitett évi lajstromból kisorsolnak harminczi rendes és tiz helyettes esküdtet. Ezek közül pedig minden egyes ügy tárgyalása előtt külön sorshuzással állitják össze az esküdtszéket. Az a tizenkét esküdt, a kit sem a vádló, sem a vádlott nem kifogásol, végig hallgatja a tárgyalást, azután pedig zárt helyen való tanácskozás után felel a hozzá intézett kérdésekre. Az esküdtek a vádlott bűnösége, vagy nem bűnösége kérdésében döntenek, még pedig fölmentés esetében egyszerű szótöbbséggel, a bűnösség kimondásánál legalább nyolcz (eddig hét) szavazattal. Az esküdtek mellé rendelt 3 itélőbiróból álló szakbiróság azután, amennyiben az esküdtek a bűnösséget megállapitották, a büntetés kérdésében határoz.

Az esküdtekre tehát nagy feladat vár. A legfontosabb politikai bűncselekmények, a felségsértés, hütlenség és lázadás, valamint a legsúlyosabb büntettek — mint például a gyilkosság, szándékos emberölés, halált okozó testi sértés, rablás, gyujtogatás stb. — esetében itélet mondanak polgártársaik becsületéről, szabadságáról, esetleg életéről is. Nagy felelősség terhe nehezül tehát rájok. Ha magaszos hivatásuknak teljesen meg akarnak felelni, mulhatatlanul arra kell törekedniök, hogy mihelyt elfogláltak biroi széküket, kivetközzenek a köznapi élet mindennemű vallási, nemzetiségi, politikai és társadalmi előítéleteiből és sem megokolatlan rokonszenvtől, sem önkéntelenül támadható antipatiától meg nem szavart szemmel megléjék a tiszta igazságot. Tagadhatatlannal nehéz egy feladat, de a magyar polgárság szine-java már megérett rá.

A pálinka ellen. Vármegyénk törvényhatósági bizottsága közelebbi közgyűlesében bozott határozata értelmében 23,700—800. alisp. sz. alatt a képviselőházhoz felaratot intézett a pálinkavás korlátozása tárgyában.

A biztosités államositása. Az elemi csapások elleni biztositásoknak törvényhozás útjan leendő rendezése végett, törvényhatóságunk 23704—99. alisp. sz. a. szintén feliratot küldött a képviselőházhoz.

A sertésvész csökkenése. A legutóbbi állategészségügyi kimutatás szerint hazánkban most már 508 községben van sertésvész. A nyár folyamán tudvalevően majdnem háromszor ennyi község volt fertőzve. Állategészségügyi alapszabályunk e kedvező javulásra támaszkodva, a földmivelésügyi miniszter leiratot intézett a gazdasági egyesületekhez és a törvényhatóságokhoz, figyelmükre ajánlva azokat a védekezési módokat, a melyeknek betartása esetén a gazdaközönség maga is hathatósan hozzájárulhat, hogy a járvány meg szükebb körre szorittassék s ezzel nemcsak a közvetelen károsodások mellőztessenek, hanem állatforgalmunk és kivitelünk is lehetőleg akadálytalanul legyen lebonyolitható.

Komoly apróságok.

II.

Tarlózzunk tovább a közlet mezején! Szerdán egy szomoru temetésnek voltam meghatott szemlelője; imposáns részvét mellett hantoltunk el egy nőt, a ki meg fiatal volt, tőbb kis gyerek édes anyja, hitres-és puppe. A pap pedig a mondig a tanitás munkásai közé tartozott, mert pap és tanitó együttes munkája hozza létre az emberiség kulturájt; pap és tanitó, vallás és erkölcs meg a filosofia ridegszabályai szerint is édes-testvérek, ikerfoganók. Ezeket, gondoljam egy erkölcsöd bizonyos viszonosságí megállapodás létesült az egyes középiskolák között, hogy tanárnak ugy, mint tanárnénak (s azokkal rokonálásuknak) temetésére az intézetek ifjusága tesztelni. A ki fogz vonulni, ha az ösztönszerű egy éve annak, hogy egy ifju édes anyát temettünk, ki saját elete elhülésével fizette meg az első gyermek eletét; tanárné volt; ott voltunk mindnyájan, csak az állami főreáliskola ifjusága nem; most egy papnét temettünk. Ott voltak mindnyájan, csak az állami főreáliskola ifjusága hiányzott. Es eddig semmi különös sincs a dologban. De ott volt es egyedül egy nagyremenyü ifju tanulóesen, bár más iszonitó ifjú; hiányzott azonnal, ki annak az ifjunak nemcsak édes anyja, de papné is volt. Pedig a viszonosság ma is fennáll; igaz, hogy nincs papirra vetve, nem is kellett akkor, mert az a lélekben megirt szerződés volt, melyet az emberiség közös erzelmi megnyilatkozásaban, a részvét gondolatában birta pecsetjével. Azóta sok viz lefolyt a Küküllőn; emberek jöttek, mentek; változott, de mesterségesen a részvét gyakorlása is; nem is olyan nyomu, politikai szempontok irányitottak a halotti végtiszteseget is. De ezt ma és a jelen esetben nem lehet mondani. Mi lehet hát az indoka? Zimankós idő? Kint volt a ref. leánynevelő is! A más kelletet ifjusága — igaz — rongyenabb, de erőteljesebb is, mert székely gyerekek. Ott is nagy részében székely gyerekeknek kell lenniök, hiszen a szekelység ereke allitotta fel. Avagy talán a csaladias érzésiek is annyira rosszulnak, hogy a főreáliskola „legnapjainak" (?) előerzetében már a reprezentáczió is fölöslegesre? De tovább nem kurkászom. Részvétet sem követelni, sem erőszakolni nem lehet. Most is csak a szomoru alkalom késztetett rája s most is csak azoknak tudomásá végett, kik hisznek még a „Ma nekem, holnap neked" igazságában.

A „SZÉKELY-UDVARHELY" TÁRCZÁJA.

A rómaiak.

(A rómaiak története. A Nagy Képes Világtörténet III. füzete.)

Irta: dr Gerch József. Ára bekötve 8 frt.)

(A „Székely-Udvarhely" eredeti tárczája.)

Soha sajátosabb race nem élt a világon a rómaiak. Nép, melynek lakhelyet körülözöni a tenger, s mégis szárazföldi élet él, ős iskolaságát elegendő lajosok látogatják a parlokon, s az egész felsziget mégis egy földmivelő város törvényeinek hódol. Maga csak késön, teljes belső kifejezése után mereszkedik tengerre, de akkor meghódítja az egész világot. Megnagyobbulya a történelem szinteret: Spanyolorszagot, Galliát, Britanniát, hódítja hozzá s az Alpesekig és Dunáig viszi határait, később azon tul is. Lassankent a Földközi-tenger minden partja az övé lesz s az egész világon szétömlő Róma nyelve és hatalma.

S a hova ez a nyelv és ez a hatalom eljutott, ott volt a római szellem.

Soha nép oly erősen magaba nem olvasztott idegen nemzeteket, mint Róma. Minden, a mit meghódított, birodalmának része lón. Volt görög világ — mondja Lavisse, — de nem volt görög birodalom; ellenben volt római világ a római birodalom is.

Lavisse, az ovatos és szellemes franczia, mindjart hozzá is teszi: hogy kétséges azonban, vajon jó volt-e mindenben hatása?

Annyi bizonyos, hogy egészen kiölte a meghódított népek nemzeti egyéniségét, meggyilkolta saját szellemöket, s midőn a császárság megszünt, a meghódtott népek felzabadultan sem birtak nemzetiekké alakulni. Az olasz, a gall, a spanyol csak a barbarok beolvadása után tettek szert uj, nemzetalkoló energiára. A meghódított országok mindenestre gyorsabban fejlődtek Róma uralma alatt, mint fejlődtek volna magokban. De nem hiába tünik fel, hogy a nép nem hódolt s hosszasan el nem foglalt országoknak ma kiválóbb szerepük van a világban, s több reményük a jövőben. Miért? Talán nem? oddig kevesebbet éltek, s így hosszabb jövőre van joguk? Vagy mert amazok nemzetronto tulajdonságokat örökölnek Rómától? Oszt. sz. A vilagtörténet egyszer folyt le, s más módjával próbát tenni nem lehet. A talaigalas pedig nem tudomány. Az bizonyos, hogy egy nép sem haladt oly következetes logikai uton végig kiteljödése és elpusztulása fel-, mint Róma.

Caesar utja a császársághoz az egész császársági alokepe.

Ozzösét es hatalomvagyat nehéz-korjaval együtt örökölte Caesar-utodjai. A hatalmi es politikai dolgokban oly eles elmeüek voltak, mint egyetlen ökori nép sem: oly nagy es oly maradandó birodalmat egy sem alkotott. A nép tribunatus, a provincziák, az imperatorválasztás, mind a legnagyszerübb politikai fogások közül valók.

A müveszetet nem sok erdeti feltalalassal vitte előre a római nép. De mégis tolé származik a kupolafedés es a boltozat. Az épitö es szabályszerüen bükuncsenek javareszét a kiasott es Rómába szallitott görög müemlékek, vagy azok draga masolatai teszik. Kölvö kösül Virgilius Homeros tanitanya, Platus sem éri utol a görögöket, csak Horatius hajlik az emel ereivel. Ugy latszik, ilyesmihez kevés volt bennük a hajlekonysag es a képzelet. De a hol az igazsag alappara alhatatlac, a régi vagy a mai igazsag gyakorlatiasabb szelleme érintette oket? a történetenben es a politikai beszedekben, ott két páratlan mester all elö: Tacitus es Cicero.

E sajatsagos népröl, melynek kiváltj jogi intézményei hatottak napjainkig, most diszes es jeles uj könyv jelent meg. A könyv a Nagy Képes Világtörténet III. kötete. Szerzője Gerch József. Pontos, logikus munka, jó irói tulajdonságokkal. Illusztrátói is gyönyörüek. Nincsen a római-kori müveszetnek egyetlen fontosabb alkotása sem, melynek hi ma-at meg ne találhatnánk a kötetb-n. Semmi phantasia nem szentsegteleniti meg itt a történeti müveszetet, az authentikus es szépen megdukalt képeket látunk oly nagy számban, hogy a könyv valóban egész müvelődéstörténet és müveszeti képeskönyv, melyben a legszebb emlékek panoramajat nézhetjük végig, s jól alatt. S nem csak az abrázolt emlékek — abrázolásuk és elrendezésük is müveszkek. Ez valóban oljan könyv, a milyenről Tóth Béla beszélt mult vasárnapi tárczajában. Szükséges könyv, mely kellö idöben jelenik meg. Tudj Béla oly szépen emelt, mert a közönség most is a német könyveket vásárol, olyasmiben is, a minek jobb párját lelhetni magyarban. No-s, ez a könyv ebben is az ö kivánsága szerint valö. Ily fajtajö könyv igazán nem volt eddig magyarban, a nemecskéket kellett fordulni. Most itt van, magyarul, olyan jól, olyan alaposan irva, hogy a német munkák sem különbek.

Ez a könyv igazán szükséges, mert csak eljöttünk valahára az idejö, hogy az ősmüveszeten a nemzetet is megismerhessuk a világ eletében a többi népek közt; s mikor volna az ily könyv megjelenésére jobb idö, mint az uj ezredév és uj század küszöbén?

A nagy vállalat letesitésére a Franklin-Társulat és a Revai Testvérek Irod. intézet egyesülnek.

A könyv mellö párja a nagy vállalat eddigi kötetinek s az olvasó éppen annyi élvezetet és tanulságot talál benne, mint azokban. Jobb ajánlólevelet könyv mellett nem irhatunk.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

TANÜGY.

Tisztujító köri ülés. Az „Udvarhelymegyei Általános Tanítegylet" Udvarhely járási fiókköre 1900. jan. hó 18-án Sz.-Udvarhelyen, a községi iskola I. oszt. tantermében tartogatott ülésére, a tisztujítás mint mindenkor, jelen volt Sándor Mózes kir. tanácsos, szerelve tisztelt tanfelügyelőnk is. Ezt tiz órakor Sándor Lajos köri jegyző azzal üdvözölte beszédét, mintán a gyűlést megnyitotta, a tárgysorozat első pontjaként elsőnek felszólítva János bögözi ali. tanitó a II-ik osztályban beszed és ertelem gyakorlatot tanitott; ezen teljesen sikerült tanítás mellett tanulva „a folyvizek" volt. A múlt ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után Sándor tanácsélnek emelkedik fel, megköszöni a körnek az ezelőtt harom evvel beleheletzett bizalmat s a maga és többi testvérei nevében a lemondását beadja. A megelőzőtt tavozó elnök helyébe, a vadasszék vajdájaul elejére Molnár Daniel korelnökot ülteti a kór az elnöki székbe. Tehát választás van; mindenki elenk erdeklődessel beszélget erről a tárgyról; a terem minden szegletebe egy-egy csoport verődik összes; nedy mindenki hangos szó a jelöltjei kerülésére ki gyöztesen az urnábol. De hangzik vegre a kerelmek szava, hogy a beadott szavazatok alapján elnöknek megválasztatott: Lázár József székelyudvarhelyi kös. tg. tanitó, alelnokunk: Kovács Mihály ali. isk. tg. tanitó, főjegyzőnek: Gyerkes Mihály székelyudvarhelyi községi tanitó, aljegyzőnek: Péter Gergely c.-hodoljaváni tanitó, pénztárosnak Molnár Daniel szétfiszbei tanitó és könyvtárosnak: Bíró Balázs székelyudvarhelyi kös. tanitó. Zugó eljenzes követi a korelnök ezen kijelentesét, ki — mintán az uj tisztikarnak üdvkívánsata fiszei ideiglenes elnökünk — felhívja okét alelnokunk elfoglalásara. Lázár József ideiglenes elnöknek beszedében, mintán a körnek megnyilatkozott bizalmát megkszönte, a többek közott azon kijelentest is tette, hogy mindenkor erge és igyekszége oda fog irnanyul, hogy a körnek ügyeit és ügesei mind inkább és inkább fejlődnek nemesak megelegedésére, de egyszersmind honkörünknek elömenetelére is szolgáljon. Veres Ferencz folyhatta ezen egy eloző gyűlesen megkezdett, tartalomban gazdag felolvasatát, a kiszedő és ertelem gyakorlatokrol. Minthogy e felolvasás részben belevág a most revizio alatt levő oszlatban nepiskolák tantervébe, a fiókkor azon ohajtasát fejezte ki, hogy keressen meg szerzo elsőrban a hivatalos lap, esetleg más szakfolyoiratban kesztösöget ezen munka kiadásának erdekeben. A tárgysorozatnak ket pontja, sajnos, semet kimaradt, ohajtando, azonban, hogy ez jövore mind keveshesse szinteden. Toth rendbeli jelentes es indítvanyok felolvasása utan, a zajosnak igerkezett, de annal nagyobb rendben lefolyt ules, 12 ora utan elnok eltetesével veget ert.

Tanítói gyűlés. Az „Udvarhelymegyei tanítóegylet" szekelyudvarhelyi járási fiókköre folyó evi jan. hó 14-en Szekely-Keresztúron az alami tanítóegylete helyiségeben rendes gyűlest tart, melyre a tagokat es tanügybarátokat tisztelettel meghivom. Tárgyai lesznek: 1. Elnoki megnyitó. 2. Jegyzőkönyv felvasa. 3. Dr. Pauli Béla László, földrajzból a IV-ik osztályban. 4. A mennyiségtan alapjaiban kijelöltese es beosztasa az osztallan nepiskolak szamara. Felolvasa Tarcsafalvi Istvan. 5. A mennyiségtan anyagának kijelöltese es beosztasa az osztott nepiskolak szamara. Elonok: Sándor Lajos. 6. Szasz Ferencz, Istvan. 7. Szükséges-e az osztallan iskolak szamara külön tanterv? Elonok: Miklos György. 8. Az „Eötvös alap" es „Tanitok Hazai" 4-ik szamai. 9. Jakab Tamal

Az életre való egyletnek 30 tagján kivül a közeli és távolabbi községek ifjusága oly nagy számban jelent meg, hogy a csekély 45 filléres belépti díj mellett is 62 korona összes bevétel folyt be. Ebből leszámítva 21 kor. 80 fill. kiadást, tiszta jövedelem az egyik 24 korona és 20 fillér maradt. A felnevelés elősegítésére és javadalmazásra szives felülfizetésükkel hozzájárultak: Toró Dénes lelkész 20 fillérrel, Szabó Gyula honvédszázados-pári orgona-művész 1 korona 60 fillérrel, Molnár Vilmos Székely Dénes, Székely Domokos, Szabó István 20—20 fillérrel, Somolyák Jánosné 40 fillérrel. A szives, minden irányu támogatásért az olvasó-egylet nevében hálás köszönet mond: Molnár Dániel, egyl. könyvtárnok.

Az Orbán-szobor javára Hanko Domokos dr, kir. közjegyző helyettesitő Szent Godhárdról 4 koronát vettünk, melyet rendeltetési helyére juttatunk.

— **Nyilvános számadás.** A nagykedei ifjuság, ujonan alakult daleglyet f. hó 13-án részben a saját pénztára, részben a jelen évben épült községháza javára táncczal egybekötött daleslelyt rendezvén, annak bevételéről a következőkben számolunk be: Elárusitottunk a helybeli és szomszédos, a szomszédos és szomszédos szélső-falvak ifjuságának 62 db belépő jegyet, melyek az ifjuság szives felülfizetésére 1 korona 60 fillérrel, Szabó Sándor 2 kor. 20 fill., Darkó Lajos tanitó 20 fill., Zilbinyer Dávid 20 fill., Preda János 10 fill., Kereső Domokos 10 fillér, ugyszintén az egyenkénti és mindnyájan az egylet és rendezőség legszivesebb köszönetét.

— **Nyugtázás.** A szentmiklósi ifjusági daloskörnek e hó 7-iki mulatsága alkalmával Szász Ferencz alsómenetfalu ill. isk. igazgató-tanitó 50 fillért mint belépési díjat beküldött, melyet ezennel utólag nyugtázva a rendezőség.

— **Segédjegyzőnek** ajánlóczik 7 gymn. osztv. végzett intelligens, szorgalmas fiatal ember, ki a katonaszolgát mint szolgálatvezető őrmester szolgálta. Megkeresések lapunk kiadóhivatalához intézendők.

— **Román konviktus, oláh törekvések** stb. czimek alatt egy minden komolyabb megfontolást kiküszöbölő bírcsévés járta be a napi és időszaki sajtó egyes lapjait — az általam kibocsátott esdeklő szózatra, melyet a magyar házban elő nemzetthez bátor voltam intézni.

Tiltakozom ugy az elnevezés, mint a czél elkeresztése ellen. — Itt születtem a Székelyföldön, ott, a hol — hála Istennek — ma már nem ismerünk nemzetiséget. Nem is okarhatunk tehát mást, mint egy magyar kulturális szempontból annyira szép és elégszolatlan gondolkozásu ember által csak helyeselhető ideát: az idegen eszmék megszüntetését s magyar hazában magyar nyelvű, magyar erszelmű s jellemű ifjuságot teremtenie. Igen jól tudjuk, hogy hitfelelnik a vallásukhoz mennyire ragaszkodnak s czt tőlünk rossz néven senki sem veheti. Ezen egyedüli kapcsot tartjuk azon magnesnek, a melylyel a most meg — vakságuk, elfogult, egyoldalu szemlélezésük miatt — ellenségos indulattal bírt nemzetiségeket idetelven, vallaserkölcsi nevelésüket biztositván, magyar hazánkban neveljük ezen „oláh, hol e szekely városeros magyar szélmi iskaságnaban — nemesak nyelvben, de gondolkozásban, értelemben is általában jó magyarokká lehetnek. Ez az eszme lelkesit, ez adta, szaglat, hogy zászlót bontsak egy szebb jövő reményében. Titkos utaim nem voltak, nem leszek, nincsenek. A ki ez ellen harczolni mer, az nem lehet jó magyar hazafi s az rosszhiszeműleg felremagyarázza hazafias törekvésemet, melyet tőbb izben volt alkalmam eddig is bebizonyitani.

Ha „román nemzetiségi törekvés" vezérelt volna, tudnám az utjat a Liga felé; de mert tiszta és őszinte magyar, hazafias é szándékom, azért intézem esdeklő szózatot a Nemzethez, ahoz, melyhez szózatát szintén ugy vettem s a melyet mindenkor szivvel-lélekkel magamnak is vallok teljes szövegben. — Szémémet közöltem Erdely nagyvérdmű püspöke erő Majláth Gusztáv ur ő excellenciájával, ki e hazafias ügyben pártfogását ajánlotta, közöltem a magyar kormánynyal s annak itteni nagyrabecsült képviselőjével Hollaky Arthur főispán ur ő méltóságával. Ennek alapján kaptam engedélyt a gyüjtésre, bátoritást, támogatást hazafias czélom kivitelére. Ennek hatásában nyertem helyet a nyilvános nyugtázásra Udvarhelyvármegye hivatalos lapjában a „Székely-Udvarhely"-ben s ezért közölte ugy ez, mint a segesvári „Nagy-Küküllő" czimü ujsag is esdeklő szózatomat. A ki pontosan tudta utain és vádaskodik, az csak rosszakaratból teszi azt s nem számol a magyar kultura s a magyar nemzet erősbödésének, legszentebb czémjének diadalra juttatásával s a nemzetiségi szörödnek elosztalásának czéljával. Egybirám — nejtelmem szerint — szent irigységből származtatik a czél felremagyarázása. De én nem vádaskodom. Bizom felvetett czémémben igazságban. Nincs kifogásom, sőt helyeslem, ha a székelyudvarhelyi közönségünk megfelelő alapitványokat is fesztünk idegen nyelvű ifjaink magyar nyelvű oktatására, ebből is következtethető, hogy titkos czélyain nincsenek, ha ez igy czélszerűbb, mint ugy, a hogy en kereszttüivmi telletem, ám legyen. Szóban a magyar nyelvből való buktatások, melyek a multban előfordultak, meg kellene hogy szünjenek. Jól tudom Moldován Gergely átelt helyzetét. Nem várok elismerést sem egyik, sem más oldalról. A remzetl viszálykodások megoldásra azonban igenjelentes eszmémét ajánlom minden erős magyar szellemü városban érvényre juttatni.

Székely-Udvarhelyt, 1900. év jan. 16.

Sándor István,
székelyudvarhelyi gör. kath. esperes.

Egészségügy.

A tánczt.

Most, hogy a farsang küszöbön áll, időszerű lesz a tánczról nehány szót szólnunk.

Egészségi tekintetből az okosan és kellő mértékkel gyakorolt tánczolást nemcsak hogy nem kárhoztatjuk, de sőt készséggel ismerjük el, hogy az egyike a legjobb testerősitő eszközöknek; de csak azon esetben, ha azzal okosan él az ember.

De hány ember okos akkor, a midőn táncol? Nagyon kevés. A legtöbben, fiatal lányok ugy mint fer fiak, a legszeszélyeibül vesztik el, midőn táncolnak; jutnak, a mikor azután a táncz a helyett, hogy testük előnyére válnek, azzal halál okozó betegsége teszik szert.

Ha majd nézzük csak, hogy milyen körülmények azok, a melyek a mai uri társadalomban fennforognak akkor, midőn a fiatalság bálba megy és táncza kerekedik.

Az okon kezdődik a dolog, hogy a kisasszony ugy összefűzi a derekat, hogy alig bir lélegzetet venni. Ketten, hárman is teljes erejük megfeszitésével huzzák össze a fűzőt zsinórjái, míg vegre a kisasszony idomait sikerül annyira összepréselnik, hogy a derék majdnem kezzel kerülmindkettőbatóvá lesz.

A keztyének persze szinten szűknek kell lenni, legalább is egy számmal kisebbnek, mint a mekkora a kisasszony kezecske, hogy az minel kisebbnek látszassék.

A czipőnek szintén minel parányibnak kell lenni, legalább is két ujjunnal rövidebbnek, mint a kisasszony lábfeje tőnusztes állapotában. Nagyon egyszerű dolog ez, ugy-e ám annak, hogy az ilyen kis lábbelit fel tudja huzni. A czipő belsejébe a különben is magas sarok fölé bórdarabokat tesznek, minek következtében a sarok felebb lesz emelve és a láb a czipőben megszorul, ugy, hogy a lábujjai legalább is két ujjnyiral hátrább állanak, mintha a sarok alápolczolva nem lenne. Igy hát a láb rövid lesz és mert a czipőnek hegyes az orra is, meg keskeny is, ezért az egész lábfej picinyinek látszik.

Vagy az ilyen czipőben tulajdonképen folytonosan csak lábujjhegyen jár, a ki azt viseli, az nem tesz semmi és hogy ezért, valamint az összepréselés folytán pokoli kinokat szenved a lábujjai hólyegesekké, az sem baj. A fődolog, hogy az emberek a láb kicsiny voltát megbámulják, a többi hólyegek pedig irigyeljék.

A mai divathölgy tehát egy meg táncolni, hogy teste legalább is három helyen erősen összve van préselve.

A táncz által előidézett erős mozgás következtében az egész szervezet fokozott gyorsasagu működésre van kényszerítve. Ennek következtében a véredényeken is vér szivattyuzódik fölfelé, mint kútban a víz. Azám, de ennek a gyorsabb véráramlásnak három helyen utjat állja a testre alkalmazott ruharész, tudniillik a fűző, a keztyű, meg a czipő, és mi történik ekkor? Egyes helyeken a vérpangás fellépésére kényszerítő dott vér óriási nyomást gyakorol a véredényekre, a melyek ennek folytan elgyengülnek és léptetenek az erős nyomásnak ellentallani, tehát felpattannak és belső vérzés keletkezik belőlük.

A legnagyobb veszélynek a fejben és a tüdőcsucskban levő véredények vannak kitéve, mert ezen testrészek összepréselve nincsenek és ezért a vér ezekben torlódik össze leginkább.

Ha az agyban szakad meg valamely véredény és oti történik verkárámlás, ennek agyszélhüdés, ha pedig ez a tüdőben történik, akkor tüdőszélhüdés következik be és a szerencsétlenek rögtöni halálat idézheti elő. Ha pedig a vérpangás a tüdőben fordul elő fokra, akkor a tüdőtuberkulózisra lesz az alap ily módon megcsinálva.

Ilyen gyászos következményei lehetnek annak, ha valaki a testét testi erőszak ilyen rossz szolgálatára.

De ha nem következik is be valamely belső vérzés, akkor is nagy hátrány különösen a dereknak erős összefűzése, mert ez alat az összes belső szervek belyiklódi erőszakkal ki lesznek mozditva, felrestolva. Egyetlen tánczmulatság, a melyet ilyen hátrányos testi állapotban „mulat" végig a nő, egész életére nyomorékká teheti, mert könnyen kaphat olyan méhbajt, szív-, gyomor-, vese-, máj-, lép- vagy tüdőbetegséget, a melyből nem bir többé kigyógyulni. (Folytatjuk.)

KÖZGAZDASÁG.

A baromfitenyésztés érdekében.

A földmivelési m. kir. miniszterium Magyarország baromfitenyésztésének határozott irányt adott. A mai kedvezőtlen gazdasági helyzetünkben meg is érdemli ez a gazdasagi águnk, hogy a lehető legnagyobb mértékben felkarolnjuk, mert olcsó gabonánkat semmi által sem értékesithetjük oly gazdagon, mint a baromfitenyésztés által. Hazánk mindenképen alkalmas a baromfitenyésztésre, annyira, hogy külföldon a „Baromfi tenyésztés" czimszó szerint szuszcsatos hazájuk ucvezés.

A jelenlévő kormány sok tapasztalat utján bebizonyitta, hogy magyar baromfi fajtáink nem képesek versenyozni a külföld nagyobb fajta baromfiaival, viszont a külföld nagyobb fajta baromfiai sem felelnek meg a mi hazai szükségviszonyinkak. Mar most a jelenlévő kormány ugy tesz, hogy hazai baromfi-állományunkhoz külföldi nagyobb fajta apaállatokat adj az elő hazánkban igen alkalmas baromfi-állomány áll elő.

10 gazdasagi és földmivelési iskolánal fajbaromfitelepet létesit, honnan him fajbaromfit osztogatnak szét. Ez által Magyarorszag baromfi-állománya egyöntetü lesz s egyenlő minőségü fojás- es baromfikivitelünk által más országok baromfiértékesitő versenyszerepe lesz.

A sétoszatát ugy eszközöltk, hogy ha valamely szükséget minden családja egyszerre nemes apaállatért folyamodik, akkor azt mindenkinek megadja a egyebet nem k-van eserlni, csak egy-egy kiválasztjes hímnemü baromfit. A cserélés teljesen díjmentes. A cserélőket semmi költeg nem terheli. A nemes himnek odaszállítása és a becserélő közönséges himnek elszállitása állami costen történik. *A befogyemetes folyamodát lephetőb junius 30-ig kell beadni a földmivelési m. kir. miniszteriumhoz.*

1898-ban létesittettek a fajbaromfitenyésztő-telepek és eddig 10.000 drb himnemü nemes baromfit és 40.000 drb fajtajást osztottak ki a kérelmezőknek es pedigben a pilmul, brámá es a langsan tyukfélékbol; francezia és bronz pulykákbol; az emdeni ludbol és pekingi kacsákbol.

A dolog rendkivüli figyelemre méltó; a ki bővebb tájékozást akar szerezni az elmondottakról, annak figyelmébe ajánlom Hrehly Emil állattenyésztési m. kir. felügyelő „A gazdasagi baromfitenyésztése vonatkozó általános tudnivalók" czimü könyvét, ára 50 fillér, megrendelhető szerzőnél Gödöllőn.

Szász Béla.

Iparügyek.*

A hazai ipar támogatása. A kereskedelmi miniszter 65746. sz. a átiratot intézett valamennyi miniszteriumhoz, a melyben felhívja figyelmüket a hazai gyufaipar kedvezőtlen helyzetére és e nem esélyelhendő iparágak saját hatáskörükben lendő támogatására. A miniszteriumok erre most felhívják összes alantos hivatalaikat, hogy nagyar gyufafaet használjanak azzal a megjegyzéssel, hogy ez iparág támogatása csak akkor lehet eredményes, ha az illető kereskedőktől — a kiktől a gyujtókat vásárolják — mindenki részéről erélyesen és következetesen megköveteltetik, hogy hazai gyujtó adjanak, mert igy a kereskedő a követelés elől nem térhet, de s lassankint ugy a kereskedők, mint a vásárlók annyira hozzá fognak szokni a magyar gyujtóhoz, hogy annak kelendősége termetetes utón biztositva lesz.

Balesetek bejelentése. A hivatalos lap közli a kereskedelmi miniszternek azt a rendeletét, a mely az iparteleppeken előfordult balesetek bejelentésének elmulasztását büntetessel sujja. A rendelet hivatkozik az 1893. XXVII. t.-cz. 7. §-ára, a mely szerint a munkaadó az iparteleppen elő fordult balesetet 48 óra alatt az illetékes iparfelügyelőnek bejelentni köteles. E rendelkezéshez most a miniszter a belügyminiszterrel egyetértőleg bünteto szankczió csatolt, a mennyiben a balesetek bejelentésének elmulasztását az idézett törvény 39. §-ába ütköző mulasztásnak minősíti, mely szerint 50 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az a mankaadó, a ki az iparfelügyelőnek a jelen rendelet szerinti bejelentésének elmulasztásakat meg nem adja. Mert a balesetek bejelentése tulajdonképp felvilágositás, melyet az iparfelügyelő a gyárostól kér, a mikor a felvilágositás megadhatása czéljából neki a balesetek bejelentetésére szóló nyomtatványokat elküldik.

Közlekedés.

A bethlenfalva—kadicsfalvi levelek és ujságok s általában az odaszóló postai küldemények ezentul is a „régi mód"-ban maradnak. Csütörtök óta az ujongassú fogadott m. kir. levelezőnek, a ki ezen jár be, mert a postaigazgatóság nem hajlandó az ötödik levelhordót állás felállitásara. A jelenlegi négy levelhordó pedig a naponta kétszeri utat nem győzte városon és falun. Vajjon mikor fogják megszüntetni ujságeink a Bethlen-falva kis kereskedelmi miniszter által, most, az ország nagyobb városaiban élethe léptetendő, az ujságok gyorsabb kézbesithetését czélzó nagyhorderejü intézkedést, bár csak ujságban, hogy postai küldeményeket naponta meghaphassák?

Közönség köréből.*

A parajdi árvi ministránsok ügye. Ezen lapok január 14-ki számában „A ministrans gyermekei fülöpei" czimü kis közleményre válaszképen kijelentem, hogy ha a jelen evi vizkeresztünnepe alkalmával a tojásgyüjtő is részesult a segédkező gyermekek jövedelmében, ezt magam sem helyeslem; de nem gondoltam volna, hogy ily cselekvésig és hirlapi közlemény tárgyát képezhetné, mikor egy pár barátságos, jóakaró szóval s nehány filleres lehetett volna a bajon segiteni s nem került volna annyiba, mint eddig is, a mennyi felemésztett az angol-bur háboru.

De ha skandalum nincs, csinálni kell, ez a jelszava az én parajdi jóakaróimnak (?), kik felkapták ezt a nekik kellemes incidenst, hogy kellemetlenné tehessenek az ezzel is — szokásuk szerint — rajtam rágódhassanak a névtelenség kényelmes takarója alatt.

Pedig az osztozkodás nem is az én jelenlétemben történt; s ha a siró ministránsok jelentetek volna, hogy jövedelmökben megcsonkittattak, én bizonyára kárpótjam volna őket. Az a „meglehetős mennyiségü tojás" nem mind az én konyhámra jött, részesult abból más konyhák is, mert kántort illető rész maradt konyhájára ment s nagyon helyesen, kapjanak mások is a „koldult" tojásból.

Különben a „siró ministránsokat" kárpotoltam s az igazságtalanságtól helye hoztam, tehát legyen béke!

Bartos Dénes,
lelkész.

* Ezen rovat alatt megjelent közlemények czikk a szabadhatóság irányban vállal felelősséget a szerk.

Szerkesztői üzenetek.

Cs. K. Ete i. Ez a szemelem nem hozhatók. Szivesen várjuk a hasonló témák feldolgozását és szebbek beküldését. Kár az ilyesmiknek parlagon hevert.

HIVATALOS RÉSZ.

Udvarhelyvármegye alispánja Sz. 593—900. alisp. Udvarhely város polgármesztere és valamennyi községi előljárosnak. Közhirré tétel végett értesitem, hogy a sertésvésznek Lajta-Szent-Miklóst és Ausztriaba történt behurczolása miatt a sertéseknek Sopron vármegye nagymarton és kismartoni járásainak területéről Ausztriaba való bevitele megiltatott. — Sz.-Udvarhelyt, 1900. évi január hó 11-én. Dr Domokos Andor, alispán.

Udvarhelyvármegye alispánja Sz. 873—1900. al sp. Udvarhely város polgármesztere valamennyi községi előljárosnak. Közhirré tétel végett értesitem, hogy kisküküllővármegyei Felső-Bajom községben a sertésvész megszünvén, ezen község a zárlat alól feloldatott. Sz.-Udvarhelyen, 1900. évi január h 15-én. Dr Domokos Andor, alispán.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

HIRDETÉSEK.

Sz. 580—99. bv.

Árverési hirdetmény.

Alulírt bírósági végrehajtó az 1881. évi XL. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közzéteszi, hogy a székelykeresztúri kir. járásbíróság 1899. évi V. 285. számu végzése következtében dr Lindenfeld Zsigmond nagyváradi ügyvéd által képviselt Jungreis és Weisz nagyváradi czég javára Neufeld Elias sikloši lakos ellen 149 kor. 56 fill. s jár. erejéig 1899. évi nov. hó 28-án foganatosított kielégítési végrehajtás utján le- és felülfoglalt és 728 korónára becsült következő ingóságok, u. m.: 2 ló, fürdőkucza, szénu, zab és 1 tino nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a székelykeresztúri kir. járásbíróság 1896-ik évi V. 285/2. számu végzése folytán 149 kor. 56 fill. tőkekövetelés, ennek 1899. évi január hó 1. napjától járó 5 százalék kamatai, $\frac{3}{4}$ százalék váltó díj és eddig összesen 190 kor. 20 fillér bíróilag már megállapított költségek erejéig Siklodon, alperesek házánál leendő eszközlesére 1900 évi január hó 24-ik napjának delelőtti 11 órája határidőül kitűzetik és alhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében keszpenzfizetés mellett a legtöbbet igérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fognak adatni.

A mennyiben az clárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglalták s azokra kielégítési jogot nyerlek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t. cz. 120. §. értelmében ezek javára is elrendelletik.

Kelt Székely-Keresztúr, 1900 évi január 7-en.

Szalontai Albert,
kir. bírósági végrehajtó.

A nagyérdemü zenekedvelő közönség szives figyelmébe.

SZABÓ GYULA
mü-orgona-, zongora- és harmonium-épitő müvész
— Homoród-Szent-Pálon. —

Ajánlkozik uj müvek készitésén kivül mindennemü hangszerek: u. m.: orgonák, harmoniumok, zongorák, hegedük, czimbalmok, ugy mechanikai hangszerek javitására és ujjérendezésére, hangolására. Szolid munka jutányos árban.

Harmoniumok megrendelésre havi részletekben is.

Iskolai harmoniumok 120 koronától feljebb.

2 kövü gőzmalom
nagy kiterjedésü forgalommal — más vállalat miatt — szabad kézből, örök árban igen olcsón azonnal eladó.

Tudakozódni és értekezni lehet: Buzogány Márton tulajdonosnál Farczád községben (posta és távíró hivatal: Székely-Udvarhelyt.)

BOR
tiszta természetes erdélyi és magyarországi termés, melyek vétel előtt hivatalosan vegyelemezve vannak, csakis
— FERNENGEI GYULA — jóhirü pincéjében
Székely-Udvarhelyt (Kossuth-utcza)
kapható a következő előnyös árakban:
Literenként 32 krtól 1 frt 40 krig.
Tiz literen felül 28 krtól 1 forint 20 krig.
Nagyban adó nélkül 56 literen felül hektoliterenként 24 frttól 46 frtig.
Részletes árjegyzék és minta ingyen és bérmentve.

Ügyes, fiatal kereskedő-segéd,
a ki nagyobb vidéki üzletben tanult s a ki a bőr-, vas-, füszer- és singes szakmát jól érti, magyarul és románul tud és jó bizonyitványai vannak, lehetőleg azonnali belépésre keresteik Tatrangra (Brassómegye) Szonda és Giró czégnél.

Kiadó üzlethelyiség.
A Kossuth-utczában, a katonai laktanya szomszédságában három szoba, kert és jégverem, a jégverem esetleg külön is kiadó
Értekezni lehet Csilág József háztulajdonossal.

14—900. számhoz.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A helybeli m. kir. ál. kő- és agyagipari szakiskola nyilvános pályázatot hirdet következő asztalos munkákról:

1. Egy kétszárnyu ajtó (köipar műhely) 3 mtr. magas, 2 mtr. széles, felül körivvel, festve, zárral.
2. Válaszfal (kész áruraktár) 4·28 mtr. széles, 1·60 magas, rajz szerint elkészilve, pázczolva.
3. 15 meter polcz 2$\frac{1}{2}$ cmt. vastag deszkából, 0·30 cmt. kiugrással, pázczolva. (Kész áruraktár).
4. Egy ruha-szekrény (internatus) 11 méter 40 cmt. hosszu, 2 meter magas, 0·50 cmt. mély, 20 ozstálylyal, megfelelő zárral, 40 fiókhuzóval, festve.

A pályázati határidő *január hó 25-én* jár le. A legalcsóbb ajánlattevő csak a kereskedelemügyi m. kir. miniszter utólagos jóváhagyása mellett fog megbizatni a munka kivitelével.

Az összegnek 10 százaléka bánatpénzül az igazgató kezeibe leteendő.

Az ajánlatok a szakiskola igazgatóságához nyujtandók be, a mely az egyes tárgyakra vonatkozó tudnivalókat is megadja.

Székely-Udvarhely, 1900. január hó 17-én.

A szakiskola felügyelő bizottsága.

Sz. 853—900. fszb.

Faeladási hirdetmény.

Udvarhelyvármegye Árvátfalva II. határrészben fekvő és a homoródszentmárloni birtokosság tulajdonát képező erdőből 100 kat. holdnak mintegy 8670 m³ luczfenyő és 5440 m³ jegenyefenyő fűrészanyag és 4080 m³ luczfenyő és 1105 m³ jegenyefenyő épületi fakészlete — három évi kihasználási időtartam mellett — 1900. évi január hó 31-én d. e. 10 órakor Homoród-Szent-Márton községházánál nyilvános szóbeli árverésen el fog adatni.

Kikiáltási ár 23.681 forint, minek 10 százaléka bánatpénz. — Árverési feltételek a homoródoklándi főszolgabirónál és a székelyudvarhelyi m. kir. járási erdőgondnóksagnál megtekinthetők.

Homoród-Okland, 1900. január hó 15-én.

Benedek Imre,
főszolgabiró.

Meghivás.

A székelyudvarhelyi kösegi hitelszövetkezet 1900. évi január hó 28-án d. u. 3 órakor a szövetkezet hivatalos helyiségében

rendkivüli közgyülést

tart, melyre a tagok az alapszabályok 24. §-a értelmében ezennel meghivatnak azon megjegyzéssel, hogy a mennyiben a fent napra kitüzött közgyülésen a tagok kellő számban meg nem jelennének, az uj közgyülés 1900 évi február 4-ikére tüzetik ki, a mikor is az, tekintet nélkül a tagok számára, határozatképes leend.

Napirend: Kilencz igazgatósági és három felügyelő bizottsági tag választása.

Kelt Székely-Udvarhelyen, 1900. évi január 10-én.

Az igazgatóság.

Sz. 25819—1899.
alisp.

Udvarhelyvármegye alispánjától.

Pályázati hirdetmény.

Székely-Udvarhely rendezett tanácsu város képviselőtestületének 119—1897. szám alatt hozott jogerős határozatával rendszeresitett **városi adópénztárnoki** állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Ezen állással évi 1600 korona fizetés és 400 korona lakbér javadalmazás van egybekötve.

Felhivom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy a VIII. gymnásialis osztály bevegzését, valamint az államszámvitellani vizsga letételét igazoló bizonyitványnyal felszerelt pályázati kéréseiket hozzám folyó évi január hó 26-ig annál is inkább adják be, mivel az ezen határidő elteltu után beérkező kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Megjegyeztetik, hogy az ezen állásra mult évi julius hó 1-én 12575. szám alatt hivatalilag elődöm által hirdetett pályázat alapján beérkezett és folyamodók által ez ideig vissza nem vont kérvények az állás betöltése alkalmával figyelembe vétetni fognak.

Választás Székely-Udvarhelyen f. évi január hó 30-ik napján d. e. 9 órakor a városház nagytermében fog megtartatni.

Székely-Udvarhelyen, 1900. évi január hó 6-án.

Dr Damokos Andor,
alispán.

Nyomatott a kiadótulajdonos Betegh Pál könyvnyomodájában Székely-Udvarhelyt 1900.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.